

वनपुण्यार्द्ध

मे-जून २०२०
वर्ष सहावे अंक तिसरा

कोरोना प्रदत्त विशेषांक

ಜನಜಾತಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಆಶ्रಮ, ಪುಣೆ ಮಹಾನಗರ

१९२, शुक्रवार पेठ, दत्तकुंज अಪार्टमेंट, काळ्या हौदाजवळ,
पुणे ४११ ००२. दूरध्वनी : ०२०-२४४९ २१९३, २४४६ ०९४४

E-mail : vkapune2009@gmail.com
Website: www.vkapunemahanagar.org

श्री. जयराम चौधरी,
प.म. संघटन मंत्री

श्री. रघुनंदन मगर,
प.म. सहस्रनाम मंत्री

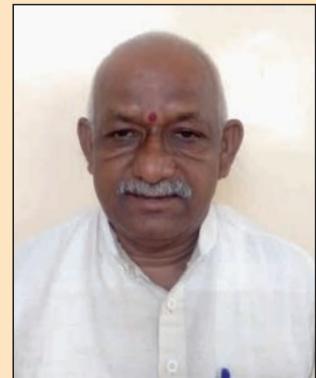
श्री. विशाल भुर्क,
पुणे जिल्हा संघटन मंत्री

श्री. गणेश गावीत,
देवगिरी प्रांत संघटन मंत्री

श्री. अमित साठे,
कोकण प्रांत संघटन मंत्री

श्री. नाना देवरे,
प. म. प्रांत कार्यालय प्रमुख

श्री. ऋषभ मुथा,
प्रांत कमिटी सदस्य

श्री. सोमनाथ पवार,
मालेगाव जिल्हा
संघटन मंत्री

श्री. संदीप साबळे,
प. म. प्रांत, सहस्रचिव
जनजाती विकास प्रकल्प

श्री. लक्ष्मण टोपले,
मालेगाव जिल्हा,
आरोग्य रक्षक योजना प्रमुख

॥ उद्दरेदात्मनात्माय ॥

वनवासी कल्याण आश्रम, पुणे महानगराचे प्रकाशन – “वनपुण्याई”

* संपादकीय मंडळ

भास्कर गिरधारी
मोहिनी पाटणकर
अंजली गंधे
शोभा जोशी
अरुण गोडे

* मुख्यपृष्ठ

श्री. व्ही. वेलणकर
फोन : ९८२३०५११००

* अक्षरजुलणी

प्रकाश ऑफसेट, पुणे
फोन : ०२० २४४२९७४४

* मुद्रणस्थळ

प्रकाश ऑफसेट, पुणे.
फोन ०२०-२४४२९७४४

* संपादकीय पत्रव्यवहार तसेच

अंकाच्या उपलब्धतेसाठी संपर्क

संपादक,
१९२ शुक्रवार पेठ, दत्तकुंज अपार्टमेंट,
काळ्या हौदाजवळ, पुणे – ४११००२
दुर्घटनी : ०२० २४४९२११३/२४४६०९४४

* उत्तरापेक्षी : ८३८००६५२०९

* ई-मेल : anjugandhe@gmail.com

* वेबसाईट : www.vkapunemahanagar.org

* खाजगी वितरणासाठी.

* संपादकीय ..... डॉ.भास्कर गिरधारी १

* कोरोना-शास्त्रीय माहिती ..... प्रफुल्लचंद्र जोशी ३

पश्चिम महाराष्ट्र प्रांत

* प.म.तील कार्याचा आढावा ..... प्रकाश खिचडे ६

* आमचे जागरूक कार्यकर्ते ..... विशाल भुरुक ८

* हृदयस्पर्शी अनुभव ..... सुधीर जोशी १०

* दोन कविता ..... अनिरुद्ध पेंडसे ११

* प.महाराष्ट्र एक परामर्श ..... नाना देवरे १२

* एक कृतज्ञता पोलीस आणि ..... वैशाली देशपांडे
सफाई कामगारांसाठी १३

* प.महाराष्ट्रातील सेवाकार्य ..... शोभा जोशी १४

कोकण प्रांत

* कोकण प्रांतातील सेवाकार्य ..... शोभा जोशी १९

देवगिरी प्रांत

* देवगिरी प्रांत ज.क.आ. ..... डॉ.भास्कर गिरधारी २३

* कृतज्ञता ..... संपादक मंडळ २८

या अंकात व्यक्त झालेल्या मतांशी संपादकीय मंडळ व वनवासी कल्याण आश्रम सहमत असेलच असे नाही.

संपादकीय...

करोनाची ही विश्वव्यापी संसर्गजन्य साथ (pandemik) आहे. या वेळी वैयक्तिक खबरदारी गंभीर राहून घेणे चांगले. या करोनाच्या आपत्तीतून सावरण्यासाठी प्रत्येकाने आपली मानसिकता बदलून सकारातमक विचार करण्याची आवश्यकता आहे. करोना विरुद्धचा लढा जिकण्याचा आपण निर्धारच केला पाहिजे.

शोचनीय स्थिती

एक मे म्हणजे कामगार दिन, महाराष्ट्र दिन. संयुक्त महाराष्ट्र निर्माण झाला या घटनेला यंदा साठ वर्षे पूर्ण झाली आहेत. एरवी या निमित्ताने मोठा समारंभ आयोजित करण्यात आला असता. हे करोनाचे संकट अकलितपणे जगापुढे उभे ठाकले आहे. हा संसर्गजन्य रोग विलक्षण वेगाने पसरतो म्हणून त्याची खूप भीती वाटत आहे. प्रतिबंधात्मक उपाय म्हणून सांच्या जगामध्ये लॉकडाऊन ची अंमलबजावणी होत आहे म्हणून आपले सरकार पण सर्वांना घरातच राहा, स्वस्थ राहा असे आवाहन करत आहे. वेळेला सर्वी करत आहे. सर्व व्यवहार ठप्प आहेत. नोकरी, व्यवसाय, शिक्षण, धार्मिक सण—समारंभ अशया सर्व गोष्टींवर बंदी आली आहे. याचे भीषण पडसाद समाजात अनेक स्तरांवर उमटत आहेत.

ई—कार्य प्रणालीचा मार्ग

सर्व कारखाने, व्यवसाय बंद झाल्यामुळे अनेक अडचणी येत आहेत. यामध्ये प्रेस म्हणजे छापखाना पण बंद असल्यामुळे बनपुण्याई चा अंक लिखित स्वरूपात प्रकाशित करता येत नाहीये. यापुढे काही काळ लिखित स्वरूपात अंकाचे प्रकाशन करणे शक्य नसल्याने मार्च एप्रिल चा महिला विशेषांक पण ई मासिक स्वरूपात प्रकाशित करावा लागला. मे जून चा अंक ही करोना मदत विशेषांक म्हणून प्रकाशित करत आहेत. अपेक्षा आहे की हा अंक जनजाती कल्याण आश्रमाने या प्रतिकूल परिस्थितीत केलेला सामना व झालेले कार्य याचा दस्तावेज तयार होईल.

करोना : आरोग्याची आणीबाणी

करोना हा संसर्गजन्य रोग आज जगात सर्वत्र जीवदेणा चर्चा विषय झाला आहे. ही एक मानवी आरोग्यविषयक आणिबाणीच आहे. मा.पंतप्रधान नरेंद्रजी मोदी यांच्या वेळोवेळीच्या केलेल्या आवाहनाला आपण सकारातमक प्रतिसाद देत आहोत. आपल्या सामूहिक निर्धाराने आणि शक्तीच्या आविष्काराने याही स्थितीवर आपण नक्कीच मात करू.

उचलला जनजाती कल्याण आश्रमाने विडा

या करोनाच्या संकट काळात जनजाती समाजातील आपल्या बंधु-भगिर्णीना अनेक अडचणींना सामोरे जावे लागत आहे. शेत मजूर, वीटभट्टी मजूर म्हणून हतात कुरले काम नाही, त्यामुळे उपासमारीचा सामना करावा लागत आहे. शेतीचे काम सुरु करता येत नाही आहे. जनजाती समाजातील अनेक बंधु कल्याण आश्रमाचे आरोग्यरक्षक असून विनावेतन काम करत आहेत. त्यांच्यापैकी अनेकजण अल्पभूद्धारक शेतकरी आहेत. या संकटाच्या वेळी त्यांना शेतीचे काम सुरु करणे पण अवघड आहे. जनजाती कल्याण आश्रमाने या परिस्थितीची आधी नीट पाहणी केली. पाड्यापाड्यावर जबाबदारीने काम करणारे प्रतिनिधी नेमले. कामाचे नीट वाटप केले. कल्याण आश्रमाचे कार्यकर्ते मनापासून आपले काम करत आहेत. जनजाती समाजातील शेतकरी बंधूंना आत्मनिर्भर व स्वावलंबी बनविण्याकरिता कल्याण आश्रमाने एक योजना आखली आहे. प्रत्येक शेतकऱ्याला बी बियाणे व खत मिळून पंधराशे रूपयांचे एक कीट देण्यात येणार आहे.

भावपूर्ण अनुभव कथन

मनापासून काम करणाऱ्या कल्याण आश्रमाच्या कार्यकर्त्याना प्रत्यक्ष काम करताना अत्यंत भावपूर्ण, अंतःकरण हेलावून टाकणारे, जनजातीच्या मनाचा मोठेपणा, उदारता दाखवणारे अनुभव आलेले आहेत. त्याचीही इथे नोंद घेतली आहे.

धन्यवाद

जनजाती कल्याण आश्रमाचे पश्चिम महाराष्ट्र, कोंकण व देवगिरी असे तीन विभाग आहेत. Food for foodless अशी ही कार्यपद्धती जनजाती कल्याण आश्रमाने अवलंबिली आहे. याच्याच जोडीला अखिल भारतीय पातळीवरील कार्यही केले आहे. त्याचा हा अहवाल केवळ एक ऐतिहासिक नोंद म्हणून आप्ही नम्रपणे आपणा समोर ठेवत आहोत.

आभार आणि नामोळ्येख आपल्याला रुचणारे नाही, पण कोविड - १९ या आपत्ती विरुद्धच्या लढ्यात, या व्यवस्थापनात सहभागी होऊन धोका पत्करून, आपले सर्वस्व पणाला लाऊन निष्काम सेवा देणाऱ्या जनजाती कल्याण आश्रमाच्या सर्व कार्यकर्त्याना व त्यांच्या पाठिशी ठाम पणे उभ्या राहणाऱ्या परिवारातील सर्व सदस्यांविषयी कृतज्ञता व्यक्त करीत आहे. या ई-अंकाचे शिल्पकार, छायाचित्रकार, लेखक यांना शतशः धन्यवाद.

— डॉ. भास्कर गिरधारी
संपादक चलभाष : ९८२३०१२३०९

कोरोना-एक शास्त्रीय माहिती

पृथ्वीवर जेव्हापासून वनस्पती -आणि प्राणी-जीवन सुरु झाले त्याच बरोबर त्यांना ग्रासणारे निरनिराळे रोग ही निर्माण झाले.

भौतिक वस्तु -जसे आग, वीज, पाणी, आधात यापासून जश्या व्याधी निर्माण होतात तशाच जैविक घटकांपासून ही व्याधी निर्माण होतात. त्यात प्राण्यांचे दंश, शरीरांतर्गत - किंवा बाहेरून इजा पोहचवणारे जंत / किटक असतात तसेच, किंविहुना त्याहून जास्त सूक्ष्म जंतू (Micro-organisms), परोपजीवी (parasites) इत्यादि घटकांपासून मनुष्य व इतर प्राण्यांना जास्त रोग होतात.

त्यात संसर्गजन्य - म्हणजे साथीचे रोग हे जास्त घातक असतात. जगाच्या इतिहासात अश्या अनेक साथी येऊन गेल्या आणि हजारो नव्हे तर लाखो माणसे त्याला बळी पडली.

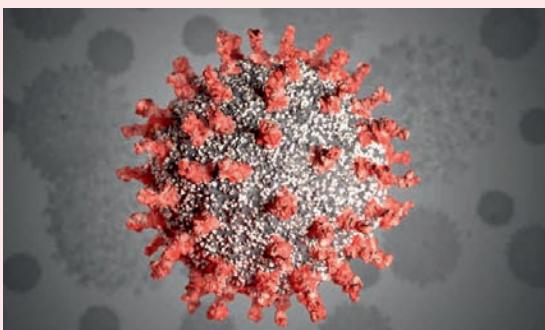
आपल्या आठवणीत गेल्या दोन- तीन शतकात कॉलगा, प्लेग, इत्यादि सार्थी विषयी आपण ऐकलेच आहे. हे रोग जंतुमुळे (Micro-organisms) होतात.

त्या त्या रोगांवर काही रामबाण अशी औषधे आणि ते रोग होऊच नयेत म्हणून लशी (Vaccines) निर्माण करण्यात आल्या आहेत.

पण नंतरच्या काळात शास्त्रज्ञांना या जीवाणूं शिवाय काहीतरी वेगळे घटक रोग निर्माण करतात असे आढळले.

ते घटक म्हणजे विषाणू(Virus)!

विषाणू म्हणजे काय ?

विषाणू हे जिवंत, आणि जीव नसलेले रासायनिक घटक, यांच्या सीमा रेषेवर येतात. ते पुनरुत्पादन करू शकतात पण त्यासाठी त्यांना एखाद्या प्राण्याच्या जैविक पेशीची आवश्यकता असते. त्यांना मर्यादित ठेवणारी कोषिका भिंत (Cell wall) नसते. ते केवळ Ribonucleic acid (RN-) चे बनलेले असतात, आणि ते बहुरूप्यासारखे सतत आपले रूप बदलत असतात (Pleomorphic)

सध्या जगभरात धुमाकूळ घालणारा कोरोना हा सुद्धा एक विषाणू आहे.

उगम :

काही तज्जांच्या मते चीन देशातील बुहान या महानगरातील एका जीव-तंत्रज्ञान विषयक (Bio-technology) अभ्यास आणि संशोधन करणा-या प्रयोगशाळेत त्याची निर्मिती करण्यात आली. काहीच्या मते वटवाघुळांमधील विषाणूचा अभ्यास करताना तो चुकून माणसांच्या संपर्कात आला आणि तिथून त्याचा संसर्ग वर्णव्यासारखा जगभर पसरण्यास सुरुवात झाली.

नामकरण :

इलेक्ट्रोनिक मायक्रोस्कोप मधून त्याची रचना एखाद्या राज-मुकुटा सारखी (Corona) दिसते, आणि तो प्रथम २०१९ या वर्षी प्रसिद्धीस आला म्हणून त्याचे CoViD-19 (Coronavirus Disease-19) असे नामकरण करण्यात आले आहे.

रोगाची बाह्यलक्षणे:

या विषाणूच्या संसर्गमुळे होणा-या रोगात प्रथम डोके आणि अंग दुखणे, किंचित ताप, सर्दी, घसा खवखवणे, अशी लक्षणे दिसतात आणि पुढे हा रोग फुफ्फुसांसह पूर्ण श्वसन संस्थेला घेरतो.

श्वासोच्छ्वासात अडचण आल्यामुळे इतर संस्थांवर यथावकाश विपरीत परिणाम होऊन रोगी दगावण्याची शक्यता वाढते.

संक्रामकता आणि मृत्युचे प्रमाण :

हा रोग अतिशय संक्रामक (Highly infective) असला तरी मृत्युदर (Mortality rate) सध्या आपल्या देशात तरी बराच कमी ३.० ते ३.५ % इतकाच आहे.

रोगी बरे होण्याचे प्रमाण ही अंदाजे ३०% च्या पुढेच आहे. औषधोपचार आणि प्रतिबंधन :

हा विषाणूजन्य रोग असल्यामुळे अजून तरी यावर हमखास रामबाण ठेंते असे औषध सापडले नाही (संशोधन सुरु आहे). तसेच हा विषाणू बहुरूपी असल्यामुळे त्याचे वर अजून तरी प्रभावी अशी लस तयार झालेली नाही. या बाबतील आपल्या देशात ही संशोधन जोमाने सुरु आहे.

हायड्रोक्सीक्लोरोकिनाईन (HCQ) तसेच मलेरियावरील काही औषधे यावर वापरण्यात येतात. त्यादृष्टीने आपल्या देशाने या औषधाचा पुरवठा मागणी करणा-या देशांना पुरवला आहे असे समजते. ही अभिमानाची गोष्ट आहे.

तसेच या रोगाची चाचणी (Test) करण्याचे Kit आणि Personal Protective Equipment (PPE) हे आता आपल्या देशातच तयार करण्यात येत असल्यामुळे या बाबतीतील आपले इतर देशांवरील (विशेषत: चीनवरील) अवलंबित्व कमी झाले आहे ही देखील अभिमानाची गोष्ट आहे. तसेच हातांचे निर्जतुकीकरण करण्यासाठी लागणारे अल्कोहोल आधारीत द्रावण देखील आपल्या येथील कारखाने तयार करीत आहेत.

रोगसंसर्ग (प्रसार) – जग आणि आपण :

या रोगाने बाधित रुग्णसंख्येचा आणि मृतांचा विचार केला तर आपल्या देशात या रोगाची लागण आणि लक्षणे दिसणे हे इतर जगाच्या तुलनेत उशीरा सुरु झाले (किंवा उशीराने नजरेस आले). पण आज रोजी जगातील (युरोप व अमेरिका) देशांमध्ये या रोगाने जो अभूतपूर्व गोंधळ घातला आहेत त्या मानाने सध्यातरी आपल्या इथे तो बराच आटोक्यात असल्या सारखा दिसत आहे. असे म्हणण्याचे कारण म्हणजे आपल्या इथे सर्वसाधारण जनतेची चाचणी फार मोठ्या प्रमाणावर करण्याची आपली तांत्रिक आणि प्रशासकीय व्यवस्था उपलब्ध नाही; आणि लोकही ती

चाचणी करून घेण्यास पुढे येत नाहीत ..

प्रतिबंधात्मक उपाय :

सध्यातरी या रोगावर रामबाण औषध तसेच लस नसल्यामुळे, प्रथमत: सार्वजनिक संपर्क टाळण्यासाठी घरीच थांबणे, बाधित किंवा कोणत्याही व्यक्तीपासून किमान ४-५ फूट अंतर राखणे, तोंड, नाक झाकून ठेवण्यासाठी मास्क किंवा रुमाल वापरणे, वारंवार साबणाने किंवा जंतुघ्न द्रावणाने हात स्वच्छ करणे असे साधे सोपे उपाय करण्या सारखे आहेत.

आपल्या मा. प्रधानमंत्रांनी अगदी सुरुवाती पासूनच हे सर्व निर्देश दिले आहेत आणि सर्व संबंधित अधिकारी ते वारंवार सांगत आहेत; तरी दिल्लीच्या निजामुद्दिन येथील

तब्लिघी मरकजच्या लोकांनी इतस्ततः पसरून जे कृत्य केले ते अतिशय निंदनीय आहे.

एप्रिल अखेर किंवा मे च्या पहिल्या आठवड्यापर्यंत आपल्या देशातील बाधित, बरे झालेले आणि मृत व्यक्तींची संख्या जगातील इतर देशातील त्याच संख्यांच्या तुलनेत, आणि आपल्या देशातील साधनांचा तुटवडा, लोकसंख्या, लोकांची घनता, सर्वसामान्य जनतेचे अज्ञान आणि बेपर्वई लक्षात घेता देखील, फार चांगली होती.

१५ मे पर्यंत देशातील बाधितांच्या संख्येने एक लक्षाची मर्यादा ओलांडली नव्हती. पण लोकांच्या आणि काही राजकीय मंडळींच्या आग्रहास्तव सुरु झाली मद्यविक्री तसेच अगतिक झालेल्या मजूर आणि कामगार वगाने आपापल्या गावी (प्रांतांमधे) जाण्या साठी केलेली घाई आणि त्यापायी निष्पाप जिवांवर बेतणारे प्रसंग हे सर्वच टाळता येण्यासारखे होते.

गरज होती ती लोकांचे प्रबोधन करण्याची, आणि लोकांनीही आपापल्या परीने शासन आणि प्रशासन यांचे ऐकण्याची !

केंद्रीय शासनाने विमाने रेल्वे, आणि रस्ते वाहतुक सुरु न करण्याचा घेतलेला निर्णय हा त्या दृष्टीने चांगला होता पण जनतेचे आणि राजकीय नेत्यांचे रेल्वे सुरु करण्याचे हट्ट आपल्याच अंगाशी आले .

रस्ते, मैदाने, रेल्वे ट्रॅक वर होणारी गर्दी, पोलिसांबरोबर होणाऱ्या चकमकी, पायी प्रवासाचा हट्ट करणारांचे हाल हे सर्व टाळता आले असते; जर थोडा समंजसपणा आणि धीर धरला असता तर!

हे प्रकार पाहता आपण समाज म्हणून अजूनही बरेच काही शिकण्यासारखे आहे असे वाटते. विशेषतः नेत्यांवर विश्वास ठेवणे, स्वयंशिस्त, राजकीय आणि सामाजिक प्रगल्भता इत्यादि!

असो, होणारे टाळता येत नाही.

पण या सर्वांला सोनेरी झालार पण आहे .

ती म्हणजे मा. प्रधानमंत्र्यांच्या सांगण्यावरून कोरोना योद्ध्यांना टाळ्या, थाळ्या, घंटानाद, शंखनाद करून

केलेले अभिवादन. तसेच ९ मे रोजी ९ मिनिटांसाठी केलेले दीप-प्रज्वलन , जागो जागी लोकांनी सामुदायिक रित्या, संस्थात्मकरित्या किंवा वैयक्तिक पातळीवर केलेले डॉक्टर, नर्सेस, स्वच्छता कर्मचारी यांचे पुष्पवृष्टीने किंवा योग्य पद्धतीने केलेले अभिवादन ; तसेच गरजून अन्नपाणी, शिधा पुरवठा करणे, सार्वजनिक जागी गर्दी न करणे या चांगल्या गोष्टी घडल्या त्याची दखल आवर्जून घ्यावीच लागेल. आपल्या पोलिस आणि सेना दलांनी देखील संयम, शिस्त आणि माणुसकी दाखवून कठीण काळात केलेली सेवा देखील अभिनंदनीय आहे.

मे महिन्याच्या सुरुवाती पर्यंत तरी राजकीय पक्षांनी देखील टोकाची असहमती न दर्शविता केलेले सहकार्यही अभिनंदनीय आहे.

भविष्यात काय ?

गेले तीन-साडेतीन महिने आपण या अदृश्य शत्रूशी नेटाने आणि धैयाने लढत आहोत. या काळात बहुतेक सर्वांचे रोजगार बुडाले, विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक नुकसान झाले , कारखाने, मध्यम आणि लघु उद्योग बंद पडले, हातावर पोट असणारांचे हाल तर विचारण्या पलिकडे झाले. तरी पण कोणी विकृत विचार डोक्यात आणले नाहीत. संप, बंद, धरणे झाली नाहीत ही चांगली गोष्ट आहे.

या महामारीच्या संकटाने आपला देशच नव्हे तर पूर्ण जगाची घडीच पुन्हा बदलावी लागणार आहे.

राजकीय, सामाजिक, औद्योगिक, आर्थिक, शैक्षणिक , कौटुम्बिक आणि वैयक्तिक पातळीवरही आपल्याला पुर्णचना करावी लागणार आहे. ती बदलत्या काळाशी सुसंगत आणि आपले भाग्यवर्धक असेल अशी आशा करून इथेच पूर्ण विराम घेतो.

प्रफुल्लचंद्र जोशी.

१९६०५५५९९७

पश्चिम महाराष्ट्रातील कार्याचा आढावा

संपूर्ण विश्वाला हादरवून सोडणाऱ्या या विषाणूने मानवाला ब्रस्त व हतबल केले आहे. डिसेंबर २०१९ मध्ये या विषाणूने आपले राक्षसी स्वरूप दाखवावयास सुरुवात केली व अल्पावधीतच संपूर्ण जगाला ग्रासून टाकले. मार्च २०२० मध्ये या रोगाचा प्रादुर्भाव भारतातही जाणवू लागला. २२ मार्चला जनता कर्फ्यू व नंतर लॉकडाऊनची सुरुवात झाली. या लॉकडाऊन मुळे व्यवसाय, उद्योग, धेंदे बंद झाले, नोकच्या गेल्या. सर्वात हाल झाले ते मजुरांचे. हातावर पोट असणाऱ्या कष्टकरी वर्गाचे. या परिस्थितीचे चटके आमच्या वनवासी बांधवांना सुद्धा सहन करावे लागले. त्यांचा प्रश्न होता रोजी रोटीचा.

संपूर्ण जगात धुमाकूळ घालणारा हा विषाणू शारीरिक दृष्ट्या आमच्या वनवासी बांधवांच्या जवळपासही अजून पर्यंत तरी फिरकू शकला नाही. त्यांचा काटकपणा, मिसर्गाचा सहवास आणि कुठल्याही संकटाचा सामना करण्याची जिह्व हेत्यांचे स्वाभाविक गुणधर्म त्याला कारण आहेत.

हा समाज मजुरी करून आपला चरितार्थ चालवतो. बचत किंवा भविष्याची तरतूद नसतेच. मदतीसाठी भिक्षेचे कटोरेही घेणार नाही, उपाशी राहून दिवस काढेल पण कोणापुढे हात पसरणार नाही, अशी वृत्ती असल्यामुळे तातडीने व.क.आ. कडून उपाय योजनेला सुरुवात झाली. मार्च च्या शेवटच्या आठवड्यात आपल्याला आपल्या

वनवासी बांधवांच्या परिस्थितीची कल्पना यायला लागली व त्याप्रमाणे नियोजन सुरु केले.

ग्रामीण क्षेत्रात काम करणारी आपली आरोग्य रक्षक योजना ही जनजाती समाजाच्या आरोग्य विषयी प्राथमिक उपचाराचे प्रभावी साधन तसेच जनजाती संपर्काचे ही प्रभावी साधन. गरजू वस्त्या, वाड्या कोठे आहेत? तालुका अथवा शहरी भागातून त्यांना धान्य, जीवनावश्यक वस्तू कश्या पोहोचत्या करता येतील, किती कुटुंबे आहेत, त्यांना शिधा किती दिवसांसाठी द्यावा लागेल, धान्य कीट मधील वस्तू काय असाव्या याचा अभ्यास करून रु.७००-८०० किमतीचे सामान द्यावयाचे ठरले. प.महाराष्ट्रातील वनवासी तालुक्यात प्राथमिक अंदाजानुसार ३००० ते ३५०० धान्य किलो तयार करावे लागतील याचा अंदाज आला. प.महाराष्ट्र प्रांतात नाशिक, पुणे, नगर या जिल्ह्यातील साधारण २५ तालुक्यात जनजाती संख्या मोठी आहे. यामध्ये कातकरी, भिछळ, ठाकर, पारधी, महादेव कोळी या जनजाती जास्ती प्रमाणात आहेत. आपला वनवासी बांधव भुकेला राहता कामा नये या जाणीवेतून आपल्या कार्यकर्त्यांनी दीड दोन महिने उन्हातान्हातून खडतर प्रवास करत, आपल्या जीवाची पर्वा न करता, परंतु आवश्यक ती सर्व सुरक्षेची काळजी घेऊन या बांधवांना जीवनावश्यक वस्तूंचे वाटप

केले. यासाठी ग्रामीण कार्यकर्त्यांना अनेक अडचणींचा सामना करावा लागला. त्याच प्रमाणे नगरीय कार्यकर्ता अनेक कायदेशीर अडचणींमुळे निधी संकलनासाठी घराबाहेर पडू शकत नव्हता. स्थानिक कार्यकर्त्यांची उपलब्धी या व अश्या अनेक अडचणींतून आपल्या जिगरबाज कार्यकर्त्यांनी प.महाराष्ट्रात बहुतेक गरजू वाढ्या व वस्तींवर मदत पोहोचती केली. या कायरीत अनेक ठिकाणी आपल्याला RSS च्या कार्यकर्त्यांची मोठी मदत झाली.

ग्रामीण कार्यकर्त्यांचे बरोबरच या कामात मोठा सहभाग नगरीय कार्यकर्त्यांचा आहे. दीड दोन महिन्यांच्या कालावधीत जवळ जवळ ३५ ते ४० लाखांचा निधी प.म.प्रांतातल्या नगरीय कार्यकर्त्यांनी गोळा केला. प्रत्यक्ष संपर्कशिवाय, घराबाहेर न पडता सोशल मिडीयाच्या आधारे निधी गोळा करणे हे कार्यकर्त्यांना सुद्धा आव्हानच होते. प्राथमिक अंदाजापेक्षा जवळ जवळ दुप्पट जनजाती कुटुंबाना (६५००) आपलं धान्य वाटप करू शकलो. आपले काम अजून संपलेले नाही आहे. अजून बन्याच ठिकाणी आपल्याला पोहोचायचे आहे.

भारत विकास परिषदेनेही अत्यंत मोलाचे सहकार्य केले. भा.वि.प. पुणे शाखा, नाशिक शाखा, वाई शाखा यांचे मार्फत जवळ जवळ अडीच लाखांचा निधी मिळाला.

आपले आरोग्य रक्षक हे कुठलेही मानधन न घेता

आरोग्यसेवा पुरवत आले. त्यांच्या साठी पावसाळ्यापूर्वी त्यांना बी बियाणे व खते यांचा पुरवठा करण्याचे आपण नियोजन केले आहे. त्यांच्यासाठी आपल्याला वीस लाखांचा निधी जमा करायचा आहे. समाजसुद्धा आपल्या पाठीशी भक्तमपणे उभा आहे. त्यामुळे कुठलेही आव्हान आपण पेलू शकतो असा विश्वास आपण बाळगूया आणि नव्या उमेदीने तयारीला लागुया.

पदाधिकाऱ्यांचे मार्गदर्शन, उत्कृष्ट नियोजन, कार्यकर्त्यांचे कष्ट, त्यांची निष्ठा आणि जनता जनार्दनाचे सहकार्य याचे बळावर जनजाती समाजाचा सर्वांगीण विकास हे लक्ष्य फार दूर नाही हे नक्की.

प्रकाश खिचडे
प्रांत सहस्रचिव
१७३००७६९४

यशोगाथा

केरळमधील जनजाती समुदायातील पहिली IAS ऑफिसर बनण्याचा मान श्रीधन्या सुरेश हिने मिळविला आहे. ती केरळच्या वायनाड जिल्ह्यातील कुरिच्या समुदायातील मुलगी आहे. आता ती कोझीकोड येथे असिस्टंट कलेक्टर या पदावर रुजू झाली आहे. कोरोना काळात हे पद सांभाळणे हे खूप मोठे आव्हान आहे, असे ती म्हणते. त्याच बरोबर या क्षेत्रातील कामाचे बारकावे व जबाबदारी समजून घेण्यासाठी ही उत्तम संधी आहे, असे तिला वाटते. तिच्या यापुढील कार्यासाठी जनजाती कल्याण आश्रमातर्फे खूप शुभेच्छा. श्रीधन्याचे यश, इतर विद्यार्थ्यांसाठी नक्कीच प्रेरणादायी ठरणार आहे.

आमचे जागरूक कार्यकर्ते

मी विशाल भुरुक, व.क.आ. पुणे जिल्हा संघटन मंत्री म्हणून काम पाहात आहे. बरेच दिवस आपण सर्वच या करोना काळाचा अनुभव घेत आहात. समाजामध्ये काय स्थिती आहे याची जाणीवही सर्वाना होत आहे. या कार्यात आम्ही आपणाला सहभागी करून घेत आहोत, त्यात काय अनुभव आले ते आपल्या समोर मांडत आहोत. ४ एप्रिल पासून आपण सर्व कातकरी समाजापर्यंत पोहोचण्याचा प्रयत्न करीत आहोत. कातकरी समाजापर्यंतच का असा प्रश्न सर्वाना पडेल. व.क.आ. मधून आपण बरीच वर्षे वेगवेगळ्या जनजातींमध्ये काम करीत आहोत. आता या लॉकडाऊन च्या काळामध्ये कातकरी समाजाची जी स्थिती आहे ती अत्यंत बिकट आहे. त्यांच्या स्थानिक कार्यकर्त्यांकडून आपल्याला निरोप यायला सुरुवात झाली आणि कातकरी समाजाला मदतीची गरज आहे हे समजल्यानंतर आपण सगळी यंत्रणा चालू केली. वेळे तालुक्यामध्ये आम्ही एक दिवस गुंजवणे नावाच्या गावामध्ये गेलो. तिथे ५ कुटुंबे रोजगारासाठी आली होती आणि ती काम झाल्यावर तिथेच अडकून पडली. सात आठ दिवस गावकच्यांनी त्यांना मदत केली. पण गावातल्या लोकांची क्षमता संपल्यानंतर लोकांच्या उदरनिर्वाहाचा प्रश्न निर्माण झाला. ती कातकरी कुटुंबे राजगडाच्या अगदी पायथ्यापाशीच राहात होती. त्यांमुळे राजगडाच्या पायथ्यापाशी जे जंगल आहे तिथून कंदमुळे आणायची आणि विनिमयासाठी त्याचा उपयोग करायची. कंदमुळे द्यायची आणि लोकांकडून खाण्यासाठी काही मिळतंय का ते पहायची. तांदूळ मिळाले, डाळ मिळाली नंतर तेल मिळालं ते घ्यायचे, परंतु कधीही पैशाची अपेक्षा केली नाही. परंतु आम्हाला पोट भरण्यासाठी काही तरी द्या असा त्यांचा प्रयत्न होता. परंतु आम्ही पोहोचल्यावर तिथीली प्रत्यक्ष स्थिती आमच्या डोळ्यासमोर आली. गावातले कार्यकर्ते श्री.बाळासाहेब रसाळ यांच्या घरी आम्ही गेलो होतो. चहा घेत असतानाच वरतून दोन कुटुंबे आली. त्यांचा डोळ्यावर ते कंदमुळे घेऊन आले होते. बाळासाहेबांनी चौकशी केली की ती कसली कंदमुळे

आहेत ? तर त्या दिवशी उपासाला जी आनंदी नावाची कंदमुळे लागतात ती ते घेऊन आले होते. बाळासाहेबांनी त्यांच्या कडून दोन तीन किलो आनंदी घेतली आणि त्याबद्दल त्यांना तांदूळ पण दिले. ती परिस्थिती प्रत्यक्ष पाहिल्यावर, आपण या समाजाला जी काय मदत करीत आहोत ती खरोखरच उपयोगी पडेल असा आम्हाला विश्वास वाटला. का कार्याची कातकरी समाजाला मदत याचे उत्तर म्हणजे कातकरी समाजाला स्वतःची शेती नाही, स्वतःची जमीन नाही एवढेच नाही तर स्वतःला झाकण्यासाठी डोळ्यावर साधे छपरही नाही. अशी स्थिती या समाजाची आहे. रोज मासेमारी किंवा वीट भट्टीवर काम करून रोजगार मिळवणारा हा घटक आहे. या लॉकडाऊनच्या काळामध्ये नक्कीच त्यांच्यापर्यंत पोहोचले पाहिजे आहे असा सर्वांचा प्रयत्न आहे. दुसरा अनुभव मुळशी तालुक्यातील आहे. तिकडे एक माले नावाचे गाव आहे. तिथे आपले वसतीगृह चालते. गावाच्या वरतीच गोलवडी वस्तीवर पाच कुटुंबे राहतात. नेहमी तिथे गेले की या कुटुंबांकडे जाणे, गपा मारणे असा कार्यक्रम असतो. यावेळी तिथे गेलो होतो तर तिथली परिस्थिती फारच भयानक होती. त्यातल एकच कुटुंब आम्हाला भेटले. त्यांच्याजवळ चौकशी केली असता ती चार कुटुंबे जंगलात निघून गेल्याचे कळले. त्यांच्याजवळ खायला काही नाही. जंगलामध्ये जे मिळेल तेच खाऊन दिवस काढण्याचा ते प्रयत्न करत आहेत, हे कळल्यानंतर आमच्या जवळ जी किट्स होती ती त्या कुटुंबात ठेवली आणि त्यांना सांगितले की ती कुटुंबे आल्यावर तुम्ही त्यांना आमच्याकडून ही

A decorative horizontal border consisting of a repeating pattern of stylized human figures in a reddish-brown color. The figures are arranged in a continuous line, facing right, with some carrying objects like bags or shields.

मदत करा. तिथून आम्ही गोठे या गावी निघालो. दुपारचे रणरणते उन होते. सूर्य आग ओकत होता. पंचवीस एक कुटुंबे त्या गावात राहत होती. आम्ही सगळे कार्यकर्ते गेल्यावर २५ लोक तिथे जमा झाले. त्यांच्या जवळ एक बाळ होते. ते कसलीशी निव्या रंगाची फळे खात होते. त्यामुळे त्याचे तोंड निळसर झाले होते. साहजिकच त्याला किती भूक लागली असेल याची जाणीव झाली. अशी स्थिती वेगवेगळ्या वस्त्यांवर गेल्यावर आम्हाला जाणवली. पुणे महानगरामध्ये आम्ही मदत गोळा करत असतो. मदत गोळा करत असतानाच कात्रज येथे त्रिपुरातील पाच विद्यार्थी अडकून पडल्याचे समजले. त्यांनाही हीच समस्या होती. त्यांच्याजवळ खायला राशन नव्हते. त्यांनी त्रिपुरा मधील व.क.आ.च्या कार्यकर्त्याशी संपर्क केला की त्यांची इथे काही व्यवस्था होईल का म्हणून. आम्हाला ते कळल्यावर आम्ही त्यांचा मोबाईल नंबर घेतला. ते जिथे राहतात तिथे जवळच जैन आश्रमामध्ये रोज मोफत अन्नदान चालते. आम्ही त्यांना सुचवले की तुम्ही त्या अन्नदानाचा लाभ घेऊ शकता. परंतु त्यांनी त्यांची व्यथा सांगितली की ते त्रिपुरामधील असल्यामुळे त्यांची चेहेरेपट्टी वेगळी आहे. आम्ही बाहेर गेलो की पोलीस लगेच पकडतात आणि चौकशी करतात आणि फारशी विचारपूस न करता आम्हाला पकडून ठेवतात. म्हणून आम्ही घरातून बाहेर पडतच नाही. असे दोन तीन दिवस आम्ही काढले आहेत. असे त्यांनी सांगितल्यावर त्यांना साधारण एक महिना पेरेल एवढे राशन

त्यांना पोहोचविण्याचा प्रयत्न आम्ही केला. काही दिवसांपूर्वी आम्ही सकाळी लवकर निघून वेल्हे तालुक्याच्या पानशेत खो-न्यात गेलो होते. तिथे चार पाच वस्त्या केल्यावर आम्ही काजवे काटकर वस्तीवर गेलो. तिथे आम्ही आमच्या भोजनाची व्यवस्था करायला आम्ही आधीच सांगितले होते. आमच्या सोबत पुण्यातील चार पाच कार्यकर्ते होते ते पण आम्हाला मदत करत होते, त्यांच्या कडे धान्य किंटूं होते. कातकरी कुटुंबांनी आमच्या जेवणाची छान सोय केली होती. पण हे कातकरी इतके सुसंस्कृत असतात की त्यांनी पैसे घेतले नाहीत. आणि त्यांच्याकडच्या महिला म्हणाल्या की आम्ही पाहुण्याकडून जेवायचे पैसे घेतले तर आम्हाला पाप लागेल. हा सुसंस्कृतपणा कातकरी लोकांमध्ये असतो व हीच सुसंस्कृतता आम्हाला त्या वस्त्यांवर गेल्यावर पाहायला मिळते. आम्ही साधारण पणे १८९७ कुटुंबांपर्यंत ही मदत पोहोचवली आहे. कल्याण आश्रमाला ज्या ज्या दान दात्यांनी मदत केली आहे त्यांचे कल्याण आश्रमातर्फे आम्ही खूप आभारी आहोत. हे कार्य असेचे पुढे चालू राहणार आहे. जोपर्यंत रोजगार सुरु होत नाही तोपर्यंत आपल्याला हे काम करावेच लागेल. आपण दिलेली देणगी आम्ही योग्य पद्धतीने वापरली आहे याची कृपया खात्री बाळगावी. हे कार्य पुढे सुरूच राहणार आहे. त्याचप्रमाणे आपली आरोग्य रक्षक मोफत औषध योजना सुरूच आहे. जून जुलै पर्यंत आपल्याला माले येथील वसंतिगृही चालू करायचे आहे. तेंव्हाही आपल्याला

बन्याच निधीची आवश्यकता
आहे. आपल्या समाजातील
दान दात्यांना मी आवाहन
करतो की आपण व.क.आ. ला
सढळ हातानी मदत करावी.
आपले हे दान सत्याग्री दान
ठरेल असे आश्वासन देऊन मी
इथेच थांबतो. धन्यवाद !!

विशाल भुरुक
पुणे जिल्हा संघटन मंत्री
७७७३९२५२९२

हृदयस्पर्शी अनुभव

लॉक डाऊन च्या गेल्या काही दिवसातील माझा कालचा दिवस हा जास्त चांगला सार्थकी लागला.

पुण्यातील डेक्न जिमखाना येथील 'विनायक नवयुग मित्र मंडळ' हे अन्नधान्य कीट वितरणात खूप अग्रेसर आहेत, अशी माहिती मिळाली होती. जिल्हा अधिकारी यांचे मार्गदर्शन, परवानगी व मंडळाच्या ४० - ५० कार्यकर्त्यांची प्रचंड ताकद या द्वारे गेले महिनाभर हे पुणे जिल्ह्यातील सर्व तालुक्यात कीट वाटप करत आहेत. हे कळल्यावर कल्याण आश्रमासाठीही २०० कीट ची मागणी करून गेले आठ दिवस सतत त्यांचा पाठपुरावा चालू ठेवला आणि त्यांनी शुक्रवारी १६० कीट देऊ असे आश्वासन दिले. त्या नुसार काल रविवारी त्यांच्या दोन गाडयातून कीट, चार कार्यकर्ते व आश्रमाची एक गाडी व आम्ही तिघे (वेगळे १५० कीट X २ किलोचे प्रत्येकी = ३०० किलो तांदूळ देणाऱी मिळालेले घेतले होते.) असे सर्वजण वारजे वरून सकाळी ८ वाजता निघालो. हे वितरण वेल्हा तालुक्यातील पानशेत - वरसगाव या भागातील कातकी लोकांसाठी करायचे असे ठरले होते. त्याप्रमाणे दुपारी एक वाजेपर्यंत चार पाच वस्त्यांवरील वितरण पूर्ण झाले व पुढे एका वाडीवर पोचलो.

इथला एक अविस्मरणीय, अमुल्य अनुभव आवर्जून सांगावासा वाटतो. मोसे कुरण या २४ घरांच्या वस्तीवर एका घरात आम्हा आठ जणांसाठी भाजी, भाकरी देता आली तर बघा असे विचारले होते व आदल्या दिवशी त्यांनी हो महणून ही सांगितले होते. प्रत्यक्षात त्यांनी भात, आमटी, हरभरा भाजी व पोळी असा बेत जेवायला केला

होता. पोटभर जेवण झाल्यावर मी हात व ताट धुण्यासाठी उटू लागलो तर त्या भाऊंनी मला धरून पुऱ्हा खाली बसवले व ताट काढून घेऊन हात धुण्यासाठी एक मोठे घमेलेच पुढ्यात ठेवले आणि म्हणाले की भाऊ, आमच्यात असे नसते, तुम्हाला करायला लावले म्हणून आम्हालाच पाप लागेल. किती तो सन्मान ना ! दहा मिनिटे झाडाखाली बसून आम्ही निघालो तसे त्या जेवणाचे म्हणून पाचशे रुपये त्यांना देऊ करत होतो, तर त्यांनी ते साफ नाकारले. अगदी हातात देत असून सुद्धा त्यांनी हात मागे घेतले आणि म्हणाले की, अहो पाहुणे आहात ऐसे कसले देता आहात.. मी त्यांना म्हणालो, अहो आम्ही एक दोघे नाही तर आठ जण जेवलो आहोत. तुम्हाला साहित्य तर आणावे लागतेच ना. त्यावर दारात उभी असलेली ती कातकरी ताई ओरझूनच बोलली, साहेब पैसे देऊन आम्हाला पाप करायला लावता आहात. हे ऐकून आम्ही सगळे थक्क झालो. डोळे पाणावले. मी लगेच पैसे खिशात ठेवले. दोघे गाडी पाशी गेलो व एक पूर्ण कीट घेतला व त्यांच्या दारातच नेऊन ठेवला. त्यावर ते पळत पुढे आले आणि म्हणाले की, मला धान्य मिळाले आहे की, परत का हो देता तोवर आम्हीही पटकन गाडीत येऊन बसलो आणि गाडीतून त्यांना सांगितले की ते राहदे आम्ही भावांनी खाऊ आणला आहे असे समजा. खरंच जणू उतुंग माणुसकीचा हा उत्तम आदर्शच.

धान्याच्या किट्स चे वाटप करत आम्ही पानशेत धरणाजवळ पोहोचलो. आता येथून दोन वेगळ्या रस्त्यांवर जायचे होते. वरसगाव रोड वर पुढे तीन चार वस्त्या

होत्या. पण पानशेत – लवासा रोडला दहा किलोमीटर वर पर प्रांतातील दोन कुटुंबे अडकली आहेत व त्यांच्या कडे खाण्यास काही नाही अशी माहिती कल्याण आश्रमाचे जिल्हा संघटक श्री.विशाल भूरुक यांना मिळाली होती. विशाल यांचे गाव राजगड खोन्यात पायथ्याशीच आहे. ते स्वतः खेड्यातलेच त्यामुळे त्या दोन कुटुंबांवर काय अवघड परिस्थिती आली आहे याची त्यांना पूर्ण जाणीव होती. त्यामुळे त्यांनी आम्हाला पुढे वरसगाव ला जायला सांगितले व ते स्वतः एकटे दोन कुटुंबांना कीट देण्यासाठी जाऊन येऊन २० किलोमीटर कच्च्या रस्त्याने पानशेत

दिशेने गेले. खरंच माणुसकीची निस्वार्थ सेवा ती हीच. काल निगडे मोसे, अंबडे, चिकोर्ली, कुरण पानशेत, कादवे, काटकर वस्ती, मोसे, रुळे, सोनापूर, मालखेड अश्या आठ दहा वस्तीवर एकूण १३५ कातकरी व २४ इतर जनजाती कुटुंबाना हे अन्नधान्य कीट वितरित केले गेले. (एकूण १४५० किलो धान्य) या करता विनायक नवयुग मित्र मंडळ व ३०० किलो तांदूळ देणाऱ्या दात्यांचे शतशः आभार.

सुधीर जोशी
९८९००२८९८४

प्रथम मैं नहीं तू

विशाल, आप बन गये हो,
सचमुच एक मिसाल,

काल के सर पर पैर रखकर,
अभाव की खाई घनी, कर ली पार,

कही दूर बिहड जंगल में जो बैठे भुके प्यासे,
देवदूत बनकर पहुँचे सपूत भारत माँ के,

एक नहीं ऐसे कितने, कितने विशाल,
इन घने अन्धीयारे मे बने,
उम्मीद की जलती मशाल.

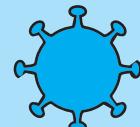
संघ बना विशाल सेतू,
मानवता की मदत हेतू,

एक ही प्रेरणा लेके प्रथम मैं नहीं, तू !
प्रथम मैं नहीं, तू !

अनिरुद्ध पेंडसे
युणे विभाग सहप्रमुख
९८५००५७८५९

करोना तू इष्टापत्ती

संयमाची ही परीक्षा,
मूर्ख मानवाच्या कृतीची ही शिक्षा,
लढाई आहे ही अदृश्य,
तुमच्या विरुद्ध तुम्हीच.

चल, जग झाले निश्चल,
विज्ञान, प्रगतीपण ठरली फोल,
नाही भरवसा, फक्त भीती,
दिवसेन दिवस वाढे क्षती,

राष्ट्राराष्ट्रातील विरले बंध,
राव झाले रंक आणि
आर्थिक सत्तेचे शिलेदार खंक,

करोना तू एक इष्टापत्ती, नवीन रचना ईश्वराची.....
जुळवून घे निसर्गाशी, नाहीतर जवळीक मृत्यूची

मानवा, तू वेळ जाण्यापूर्वी शिक.
सनातन भारतीय जीवन हीच संपत्ती,
भोग ला त्याग व त्याग ला स्वीकार,
हीच खरी संस्कृती.

ॐ द्वृष्टि द्वृष्टि

प. महाराष्ट्र एक परामर्श

कोविड१९ आपत्ती संकटाचा आपण सर्व कार्यकर्ते सामना करत आहेत. या संकटाचा जास्त फटका आपल्या जनजाती समाजाला बसला आहे. त्यात मुख्यत्वे कातकरी, वारली, भिळ्या या जनजाती व भूमिहीन असे की ज्यांचे उदरनिर्वाहाचे साधन फक्त रोजगार. कोरोनामुळे त्यांना रोजगारासाठी बाहेर न जाता आल्यामुळे त्यांच्यावर उपासमारीची वेळ आली होती. त्या त्या भागातील जागरूक कार्यकर्त्यांनी वेळीच हा विषय कल्याण आश्रमास कळवला.

नाशिक जिल्ह्यातील शहरी कार्यकर्त्यांनी अनेक देणीगादारांना आव्हान करून धान्य, निधी जमा केला. त्यात एक महिना पुरेल एवढे अन्नधान्य घेऊन त्यात ५ किलो आटा, २ किलो तांदूळ, १ लिटर तेल, १ किलो मीठ, हळद, तिखट, साबण इ.

सामानाचा एक कीट करून नाशिक व मालेगाव जिल्ह्यातील १० तालुक्यांतील ९२ गावातील १९३० परिवारांना वितरण करण्यात आले. परिवारातील एकूण १२८१२ व्यक्तींना लाभ झाला.

अनुभव:

१. श्री.भावराव राऊत, रा.तोरणमाळ, ता.पेठ, जि. नाशिक. वर्षभर फक्त रोजगार. घाटावरती म्हणजे निफाड, पिंपळगाव या भागात द्राक्षे बागायतीवर काम करणे. लॉकडाऊन झाल्यामुळे द्राक्ष उत्पादकाने राहिलेले मजुरीचे पैसे न देता काढून दिले. रेशन कार्ड नाही. घर बांधायला जागा नाही. वनवासी कल्याण आश्रमाने जी अन्नधान्याची मदत केली त्याचे फार मोठे उपकार झाले असे राऊत यांनी बोलून दाखवले.

२. श्री. कैलास गारे, रा. गांडुळे, ता. पेठ, नाशिक. काही

वर्षे कल्याण आश्रमाचे तालुका प्रमुख म्हणून काम केलेले कार्यकर्ते. यांनी या भागातील गावागावांमध्ये जाऊन गरजू व्यक्तींच्या याद्या करून आधी कल्याण आश्रमाकडे पाठवल्या. तसेच वितरण करण्यासाठी २-३ दिवस आपल्या स्वतःच्या मोटारसायकलने सर्व ठिकाणी फिरले. नाशिक येथून आलेल्या कार्यकर्त्यांची भोजनाची व्यवस्था केली. पुढे त्यांचे असे प्रयत्न आहेत की तालुक्यात किती परिवारांकडे रेशन कार्ड नाही याचा सर्वे करणार आहेत.

३. श्री. अशोक हिलम, रा. ठाणगाव, ता. सिन्नर, नाशिक. स्वतः कातकरी समाजातील आहेत. त्यांना जेव्हा सिन्नर तालुक्यात की ती परिवारांना अन्नधान्याची गरज आहे असे विचाराले असता, नाना, सध्या आमच्याकडे अजून धान्य आहे, पण इगतपुरी, निफाड तालुक्यात जास्त

गरज आहे, त्यांना आधी द्या. केवढी मनाची विशालता. आज ज्याच्याकडे आहे तो पण मागतो. पण अशोक हे दुसऱ्यांचा विचार करतात.

कार्यकर्ते:

एकूण कार्यकर्ते ९५ आहेत.

क्षेत्र संघटन मंत्री श्री. संजयजी कुलकर्णी, श्री. गीतेश चव्हाण, श्री. लक्ष्मण (मामा) टोपले, श्री. किशोर सूर्यवंशी (सचिव नाशिक जिल्हा), श्री. नानाजी देवरे, श्री. योगेश सोनावणे-मनमाड, श्री. सोमनाथ पवार, श्री. कैलास गारे, श्री. अश्विन रत्नपारखी, श्री. सिद्धांत लोढा, दुर्गेश मकवान, श्री. सीताराम घारे, श्री. सुशील गंगले, श्री. विशाल वाघ इ.

नाना देवरे

प. म. प्रांत कार्यालय प्रमुख
०२५३ – २५८२४२९

ॐ द्वृष्टिं द्वृष्टिं

एक कृतज्ञता पोलीस आणि सफाई कामगारांसाठी

करोनाच्या लढाईत लढताना मला काय करता येर्इल हा प्रश्न सर्वच कल्याण आश्रमाच्या महिला कार्यकर्त्यांच्या मनात येत होता. अंतःकरणातील कार्यकर्तेपण मनाला अस्वस्थ करत होते. बैठक नाही, कुणाची भेट नाही, प्रवास नाही....

काय करता येर्इल.. फोन वर मात्र सगळ्यांचाच आपसात संवाद सुरु होता. एकमेकींना दिलासा देणे, पाड्यावरील महिलांना अधून मधून फोन करणे सुरु होते.

मग पिंपरी चिंचवडच्या महिला कार्यकर्त्यांनी संघ गीते, विचार कणिका, प्रेरक कथा सोशल मिडियावर टाकून अनेकांना प्रेरणा दिली. प.महाराष्ट्र प्रांतातील महिला कार्यकर्त्या आँन लाईन निधी संकलन करू लागल्या. (सध्या बी-बियाणे, खते यासंबंधी निधी संकलन करणे सुरु आहे.) कारण हजारो वनवासी बांधव व्यवसाय, धंदा, मजुरी थांबल्यामुळे घरीच आहेत. त्यांना धान्य कीट पोहोचवणे गरजेचे होते. नाशिकच्या महिला कार्यकर्त्यांनी ट्रक चालकांना ८ दिवस भोजन पाकिटे देण्याची व्यवस्था केली. काहींनी मास्क शिवून दिले. प्रांतात काही ठिकाणी वनवासी कल्याण आश्रमाचे संस्थापक बाळासाहेब देशपांडे यांचे चरित्र वाचले. वनपुण्याई चे वाचन सुरु केले. आपल्या दानदात्यांशी कृतज्ञता म्हणून सहज संवाद सुरु केला. काहींनी गीत संकलन केले, काही ठिकाणी वैयक्तिक पातळीवर आपल्या परिचित पोलीस, डॉक्टर, नर्स यांचेशी संपर्क करून त्यांना आपल्या महिला कार्यकर्त्यांनी शुभेच्छा दिल्यात.

पोलीस, डॉक्टर यांच्यावरील हल्ले यासंबंधी वाचून, पाहून

मन सुन्न झाले होते. मनात कल्पना आली, कल्याण आश्रम म्हणून आपण विविध कार्यालयात नियमित जाऊन रक्षाबंधनानिमित राख्या बांधतो मग का न आपण पोलीस, डॉक्टर, सफाई कामगार यांचे विषयी कृतज्ञता व्यक्त करावी.

जनजाती कल्याण आश्रम इचलकरंजीच्या महिला समितीने ही कल्पना उचलून धरली आणि २६ मे २०२० रोजी सकाळी पोलीस चौकीत जाऊन, सर्व पोलिसांना औक्षण करून, त्यांचे वर फुले उधळून, गुलाब पुष्प देऊन, चहाची व्यवस्था करून सगळ्यांनाच प्रेरणा दिली !

इचलकरंजी महिला प्रमुख अलकाताई व मधुराताई आज सकाळी फोनवर सांगत होत्या की पोलीस बोलले काहीच नाहीत पण त्या सगळ्यांचेच चेहरे मात्र भावूक झाले होते. आमच्या पाठीशी जनजाती कल्याण आश्रम आहे, या भगिनी सक्षमपणे आमच्या पाठीशी आहेत, हा विश्वास त्यांच्या चेहन्यावर स्पष्ट दिसत होता. हा समोरच्याच्या चेहन्यावरील भाव आपलं मनोबल वाढवीत असतो, प्रोत्साहित करत असतो. संघटनेच्या कामाप्रती शुद्धा, निष्ठा वाढवीत असतो, नाही का ? दोन दिवसांपूर्वीच दोन तीन भागांमध्ये त्यांनी सफाई कामगारांचे सुद्धा असेच स्वागत केले होते.

वनवासी कल्याण आश्रम असेही काम करू शकतो हे पाहून अनेक जण आज त्या कामाशी जोडले गेले आहेत.

वैशाली देशपांडे
प.म. प्रांत सह महिला प्रमुख
७०२०९९३१८६

जनजाती कल्याण आश्रमाचे प. महाराष्ट्रातील सेवाकार्य

करोना (कोविड१९) ज्याने सबंध जगाला वेठीस धरले आहे, लाखोंचे प्राण घेतले आहेत, लाखो लोकांची जीवने उध्वस्त केली आहेत. अशया या महाभयंकर साथीवर नियंत्रण मिळविण्यासाठी अनेक शास्त्रज्ञ, डॉक्टर्स, नर्सेस, पोलीस इ. विविध क्षेत्रातील लोक त्यांच्या त्यांच्या क्षेत्रात जीवाचे रान करत आहेत. भारत सरकारही प्रयत्नांची पराकाष्ठा करते आहे. स्वामी विवेकानन्दांनी म्हटले आहे, संकटपासून पळून जायचे नाही, त्यांचा सामना करायचा म्हणजे तीच आपोआप पळून जातात ! आणि हेच धोरण सर्वांनी अवलंबिले आहे.

या संकटामुळे ज्यांची अन्नान्न दशा झाली आहे अशया लोकांसाठी अनेक सेवाभावी संस्था त्यांना अन्नधान्य, औषधांचा पुरवठा करत आहेत. जनजाती कल्याण आश्रमही त्यात मागे नाही. जनजातीतील बांधवांसाठी सबंध देशभर कल्याण आश्रमाचे काम चालू आहे. महाराष्ट्रातील कार्यकर्ते सुद्धा ‘सेवा म्हणजे ईश्वराची पूजा’

पश्चिम महाराष्ट्र प्रांत

साहित्य वाटप झालेल्या वस्त्या व लाभार्थी संख्या

जिल्हा/ आटा	तांदूळ	डाळ	मीठ	हळद	तेल
तालुका	कि.	कि.	कि.	कि.	लिटर
मालेगाव	३९६५	२२१८	८९३	४११	४६
नाशिक	२०७०	७५५	८५२	३५१	७७
द.नगर	-	२९	९	-	-
पुणे	-	४२०५	८४१	८४१	८४
बारामती	६६०	२०९०	४१४	४१८	४१८

जिल्हा	तालुके	गावे	परिवार	व्यक्ती	कार्यकर्ते
मालेगाव	४	३५	११२४	८७८२	५४
नाशिक	६	५७	८०६	४०३०	४१
उत्तर नगर	४	१९७	१२३९	६१९५	६५
दक्षिण नगर	१	१	३	२४	१
पुणे ग्रामीण	६	१९८	१७५९	८७९५	५२
बारामती	२	३८	५८२	२६३७	५२
एकूण	२३	५२६	५५१३	३०४६३	२६५

तालुका	वस्ती कीट संख्या	द्रकवाडी	८
खेड	टोकावणे	१६	डेहणे
			२७
	भामाळ	२१	माजगाव
			२०
	आळ्हार	२१	कळमोडी
			८
	वाळद	३	वाडा
			२८
	विठ्ठलवाडी	४३	चिखलगाव
			४६
	एकूण		२४१

तालुका	वस्ती कीट संख्या	रामवाडी	५
मुळशी	दावडी	२३	
	गोठे	१५	पिंगुट
	गोणवडी	६	
	हिवाळी वस्ती	७	
	मुळशी एकूण		५८

तालुका	वस्ती	कीट	वस्ती	कीट
वेल्हे	साखर वांगणी गुंजवणे वैद्यवाडी अडवली घानेप वडगाव झाणजे	५ ३ ५ १३ ६ ५ ११	कोंढावले सोंडे माधना वेल्हे कारावाडी अंबावणे विहीर एकूण	५ ११ १० ७ ११ २ १४

तालुका	वस्ती	कीट	वस्ती	कीट
आंबेगाव	कानसे	९	घोडेगाव	६
	फदालेवाडी	३	गंगापूर फाटा	८
	सुपेवाडी	३	उगलेवाडी	७
	शिणोली	१५	भोजनेवाडी	२
	बोन्हाडेवाडी	९	एकूण	६८

तालुका	वस्ती	कीट
जुनर	सुबी	८
	खिरेश्वर	८
	कोल्हेवाडी	५
	एकूण	२१

तालुका	वस्ती	कीट
मावळ	४	५०
लोणावळा		१०
भोर	१०	३०४

एकूण कुटुंबे	-	७९४
लाभार्थी संख्या	-	१८५३
वस्ती संख्या	-	५७
कार्यकर्ते	-	४०

वितरीत झालेले धान्य	
तांदूळ	३१७६ कि.
साखर	७९४ कि
तेल	७९४ लिटर
बाजरी	२२२ कि.
आटा	६६० कि.
मीठ	७९४ कि.
पोहे	७७४ कि.
हळद	१० कि.
बिस्किट पुडे	८००
साबण	७७४ नग

या शिवाय भोर तालुक्यातील धानवली येथे महादेव कोळी कुटुंबांना शिधा वाटप केले.

पुणे जिल्हा ग्रामीण संघटन मंत्री श्री. विशाल भूरुक आणि त्यांच्या सहकाऱ्यांनी पानशेत, वरसगाव, मोसे कुरण यथील १४९७ कुटुंबांपर्यंत मदत पोहोचविली. तसेच कात्रज येथील त्रिपुरातील ५ विद्यार्थी अडकले होते त्यांना १ महिना पुरेल एवढे धान्य दिले. पानशेत, वेल्हा या भागात ४५० किलो कांदा तसेच २०० किट्टूस चे वाटप केले.

मालेगाव जिल्ह्यातील नांदगाव तालुक्यातील मूळडोंगरी, पांढरेवाड वस्ती, बिरोळा, मारतला, दगडवाडी, पाडथपा वस्ती, रनखेडा इ. गावांमधील कातकरी, भिल, कोंकणा इ. समाजातील ३१७ कुटुंबांना धान्यवाटप केले. मालेगाव जिल्हा संघटन मंत्री आणि संबंधित गावांमधील कार्यकर्ते व प्रमुख यावेळी उपस्थित होते.

पश्चिम महाराष्ट्र प्रांतातील पुढील कार्यकर्त्यांनी

या कामात अथक परिश्रम केले.

श्री. शांताराम इंदोरे (आबा, जिल्हाध्यक्ष),

श्री. संदीप साबळे (प्रांत सहसचिव),

श्री. क्रषभ मुथा, श्री. विजय भालींगे (जिल्हा सचिव),

श्री. नारायण ठिकडे (जिल्हा सहसचिव),

श्री. आदित्य जोशी (चालक),

श्री. प्रवीण माळी, श्री. शंकर बोर्डे,

श्री. अरुण काठे, श्री. दामू कावळे, श्री. शिवाजी चौरे,

श्री. कैलास भालेकर, श्री. अशोक भवारी, श्री. विष्णू काठे,

श्री. सखराम बांबले, श्री. सागर काटकर, श्री. वसंत वाघमारे,

श्री. दीपक चौधरी, श्री. अरविंद भोये, श्री. सुधीर जोशी,

श्री. नाना पवार, श्री. प्रभाकर काटकर,

श्री. झानेश्वर काटकर, श्री. सुनील जागडे

A decorative horizontal border consisting of a repeating pattern of stylized human figures in a reddish-brown color. The figures are arranged in a continuous line, facing right, with some carrying objects like bags or shields.

जनजाती आश्रमातील कार्यकर्त्यांनी भोर, वेल्हे, नाशिक येथील कार्यकर्त्यांनी छात्रावासात धान्य वाटपाची तयारी करून विविध छात्रावासात त्याचे वाटप केले

डोणजे गावातील कातकरी वस्त्यांवर, तसेच भोर, वेळ, मुळशी, पानशेत परिसर येथील कातकरी वस्त्यांवर कल्याण आश्रमाच्या कार्यकर्त्यांकडून धान्य वाटप करण्यात आले.

भोर तालुक्यातील धानवली येथील महादेव कोळी कुटुंबे, वेल्हे तालुक्यातील गुंजवणे, अडवली, वडगाव झान्जणे, सॉंडे माथना इ. गावातील कातकरी कुटुंबांना धान्यवाटप करताना कल्याण आश्रमाचे कार्यकर्ते

शतदा शतदा नमन

भारत व चीन च्या
सीमारेषेवर, नुकत्याच
झालेल्या संघर्षात, आपले
जवान शहीद झाले. त्यांना
अश्रुपूर्ण नयनांनी,
अंतःकरणापासून भावपूर्ण
श्रद्धांजली

आभार

कोरोना साठीच्या संकटकाळी,
समाजासाठी, आपले प्राण
धोक्यात घालून, सेवा देणारे
डॉक्टर्स, नर्सेस, हॉस्पिटलचे सर्व
कर्मचारी, पोलीस दल,
स्वच्छता सेवा देणारे कर्मचारी,
स्वयंसेवी संस्थांचे स्वयंसेवक,
बँक कर्मचारी व
विविध क्षेत्रात काम करणारे,
लोकांच्या मदतीसाठी
धावून जाणारे नागरिक
या सर्वांना मनःपूर्वक धन्यवाद.

श्रद्धांजली

जनजाती कल्याण आश्रम, पुणे
महानगर चे सचिव,
श्री. महेश भुस्कुटे, यांच्या
मातोश्री श्रीमती वृदाताई विठ्ठल
भुस्कुटे, वय ८४, यांना
१६ जून रोजी देवाज्ञा झाली.
ज.क.आ.पु.म. परिवारातरफे
त्यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली.

कोकण प्रांतातील सेवाकार्य

कोकण प्रांतात मुंबई, ठाणे, डोंबिवली, रायगड, कल्याण, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग या जिल्ह्यांचा समावेश होतो. या जिल्ह्यांमध्ये प्रामुख्याने कातकी, ठाकर, वारली, कोंकणा, महादेव कोळी, कोलम, कोरकू इ. जनाजातीतील लोकांची वस्ती आहे.

कोकण म्हटले की घाट, दन्या-खोन्या, त्या ओलांडून, कधी घाटी चढून, तर कधी घाटी उत्तरून या वस्त्यांवर पोहोचायचे. भुकेल्या, अडचणीत असलेल्या लोकांपर्यंत अन्न धान्य पोहोचवायचे, ते ही स्वतःच्या जीवावर उदार होऊन. पण स्वतःची काळजी घेत. हे काम वारते तेवढे सोपं नाही आहे. पण व.क.आ. चे कार्यकर्ते हे काम नेटाने करत आहेत.

‘ मला ठावे आपुली चालून जाणे वाट
वाटेत लागुदे माळ्रान वा घाट
बिचकून कशाला मधेच थबकून राहू ?
का चंद्र थांबतो देखुनी केतू राहू ?
जाणे पुढती पुढती ’
(कवी - यशवंत)

याच विचाराने हे कार्यकर्ते कार्यरत आहेत.

सह्याद्री प्रतिष्ठान कडून वनवासी कल्याण आश्रमाच्या संपर्कातून वरसई, करोटी वाडी व दुबाची वाडी येथील ३८ कुटुंबाना अत्यावश्यक असलेली शिधा पाकिटे देण्यात आली.

खालापूर तालुक्यातील खैरे वाडी आणि माडप वाडीतील ३५ गरजू वनवासी कुटुंबाना डाळ, कडधान्ये इ. आवश्यक साहित्य मदत म्हणून देण्यात आले.

चिंचवली आदिवासी वाडीवर डाळ, तांदूळ व इतर साहित्याचे वाटप केले. कव्हरच्या तीन पाड्यात ९४ किट्स वितरीत केले. मोरवाड्याच्या ९ पाड्यात एकूण २२० किट्स वितरीत करण्यात आली.

जव्हार तालुक्यापैकी कालीधोंड या गावामध्ये व.क.आ.चे प्रदीप पाटील यांनी ११० कुटुंबातील आदिवासी गरजू लोकांना व विधवा महिलांना जीवनावश्यक वस्तूंचे वाटप

केले. तसेच जव्हार मधील चार पाड्यात ३३५ किट्स वाटण्यात आली.

शहापूर तालुक्यातील सेनवा, मुसई, साखरपाडा, वाजेपाडा, मोरवेचा पाडा इ. पाड्यांवर २०४ धान्य पाकिटे, तेल, मीठ, तांदूळ, हळद, तिखट, डाळ इ.चे वाटप करण्यात आले.

व.क.आ.च्या मुंबईच्या टीम कडून मालाड पूर्व मधील तीन पाड्यांवर (बारीक पायरी नं. १-३९ किट्स, बारीक पायरी नं. २-१० किट्स, हबाली पाडा-१ कीट.) किट्स चे वाटप केले. प्रत्येक कीट मध्ये २ कि.तांदूळ, २ कि. आटा, अर्धा कि.डाळ, १ लिटर तेल यांचा समावेश होता. जव्हार तालुक्यातील मोकाशी पाडा आणि काळी धोंड येथे धान्य वितरण करण्यात आले.

एकूण सर्व मिळून कोकण प्रांतातून केलेले मदत कार्य :

७ जिल्हे, १५ तालुके, २४० खेडी, ८३६६ धान्य किट्स, ३६९९० लाभार्थी, २९० कार्यकर्ते, ३२५० मास्क असे भरीव कार्य करण्यात आले.

कोकण प्रांतातील पुढील कार्यकर्त्यांनी या कार्यात योगदान दिले.

ज्योतिका चितळे

नितीन लाड

जयश्री घोडविंदे

विलास महस्के

ज्योती टेकळकर

गंगाराम दादा

प्रदीप पाटील

ईश्वर मोकाशी

विकी वाचीम

अंतू खाडम

मानसी चौधरी

दिलीप बांगट

अरुण बांगट

सुनिता गोगटे, ठमाताई पवार आणि मिलिंद मोहोळकर या कार्यकर्त्यांनी माहिती जमा करण्यास मदत केली.

शोभा जोशी

९४२२३१९९६२

चुकीची दुरुस्ती : मार्च एप्रिल २०२० च्या अंकामध्ये पान नंबर ५ वर MSF (Medicines Sans Frontiers) असे वाचावे.

સુરત જિલ્લા વિભાગ દ્વારા આપેલી પ્રધાન કાર્યક્રમો

ખાલાપૂર તાલુક્યાત ખૈરે વાડી, માડપવાડીતીલ મદત કાર્ય. માડપ ચ્યા કાર્યકર્ત્યા
જયશ્રીતાઈ ઘોડવિંદે વ જ્યોતીતાઈ ટેકળકર. યાવેલી પાલગડ, દાપોલી, મંડણગડ,
ચિંચવલી, મોખાડા ઇ. ગાવાતપણ ધાન્ય વાટપ કરણ્યાત આલે. આરે કોલની, પાલઘર,
મોખાડા, જબ્હાર ઇ. ઠિકાણી ઝાલેલે ધાન્ય પાકિટાંચે વાટપ.

खालापूर तालुक्यात खेरे वाडी, माडपवाडीतील मदत कार्य. माडप च्या कार्यकर्त्यांची
जयश्रीताई घोडविंदे व ज्योतीताई टेकळकर. यावेळी पालगड, दापोली, मंडणगड,
चिंचवली, मोखाडा इ. गावातपण धान्य वाटप करण्यात आले. आरे कॉलनी, पालघर,
मोखाडा, जव्हार इ. ठिकाणी झालेले धान्य पाकिटांचे वाटप.

रायगड जिल्ह्यातील माणगाव येथे जमा केलेल्या धान्यांची पाकिटे कार्यकर्त्यांनी तयार केली.
त्याचे रायगड जिल्ह्यातील पाच तालुक्यात व ४० वाड्यांमध्ये वाटप करण्यात आले.

ॐ द्वृष्टिं द्वृष्टिं

माणगाव येथे मास्क तयार करणारे कार्यकर्ते,

विलास देगावकर, ज्योती पाटील,
कुंदा वाघमारे, अश्विनी मोहोळकर.

या मास्कचे रायगड जिल्ह्यातील
४० वाड्यांवर वाटप करण्यात आले

मोकाशीपाडा, काली धोंड, जव्हार,
जांभिवली व इतर २५ पाड्यांवर
धान्य वाटप करतांना
ठमाताई पवार व इतर कार्यकर्ते

देवगिरी प्रांत : जनजाती कल्याण आश्रम

देवगिरी प्रांत : जनजाती कल्याण आश्रमातील कार्यकर्त्यांनी वैश्विक पातळीवर आलेल्या करोने आपत्तीत आपल्या परीने लक्षणीय मदत कार्य केले आहे. त्यांनी या संघर्ष काळात केलेल्या प्रयत्नांचा थोडक्यात आढावा सर्वसाठी मांडीत आहे.

जनजाती कल्याण आश्रम देवगिरी प्रांताचे अध्यक्ष मा. चैत्रामजी पवार आहेत. त्यांनी ग्रामीण विकास कार्यात त्यांच्या बारीपाडा च्या उदाहरणाने आंतरराष्ट्रीय नाव लौकिक संपादन केलेला आहे. तोच आदर्श वस्तूपाठ देवगिरी प्रांताला लाभत आहे. हे या प्रांताचे महत् भाग्य आहे. त्यांचे संघटन मंत्री आहेत श्री. गणेशजी गावीत, तेही जीव ओतून या प्रांतात अन्य सहकार्यांच्या साथीने परिश्रम पूर्वक कार्यरत आहेत. संघटन मंत्री यांच्या प्रमाणेच, पूर्वी पुणे महानगराच्या कार्यकर्त्या असलेल्या सौ.स्मिता गोडबोले यांनी प्रयत्न पूर्वक काही माहिती व फोटो संकलित करून पाठविले आहेत. म्हणूनच देवगिरी प्रांताचा हा अहवाल तयार झाला आहे.

देवगिरी प्रांतात किनवट, संभाजीनगर(औरंगाबाद), जालना, भुसावळ, जळगाव, धुळे, नंदुरबार हे जिल्हे ज्यात माहूर, फुलंब्री, कन्ड, वैजापूर, खुलताबाद, पैठण, यावल, चोपडा, धरणगाव, एरंडोल, शिरपूर हे तालुके येतात. शिवाय शहादा, नवापूर, अकलकुवा, तळोदा ही काही महत्वाची गावे येतात. किनवट, देवपूर, नवापूर, कानडी, अकलकुवा येथे आपली जनजाती विद्यार्थी

वसतिगृहेही आहेत. अवर्षण, झाडी नाही, पाणी पुरेसे नाही, असाच हा मुळातील भाग आहे. आधीच दुष्काळ, त्यात करोना महामारीचा उद्भव, त्यामुळे या भागातील गोर गरिबांना उपासमारीची वेळ आली. म्हणून या भागात काम उभे करणे एक आव्हान होते. भील, पावरा, कोलाम आणि आंध या प्रमुख जाती या प्रांतात आहेत. अत्यंत हलाखीच्या परिस्थितीतील १२८० जनजाती बंधू भगिनींना प्रत्येकी जीवनावश्यक वस्तूंचे किटस् या प्रांताच्या कल्याण आश्रमाच्या कार्यकर्त्यांनी वाटले. त्यात ६२ पुरुष आणि १३ महिला कार्यकर्त्या होत्या. या लाभार्थी परिवारांची ही संख्या लक्षात घेण्याजोगी होती. ६० ग्रामातील विखुरलेला हा दुबळा, दारिद्र्याने गांजलेला हा परिवार होता. या शिवाय फुलंब्री तालुक्यातील वाहेगावच्या सरपंच मंगलाताई यांनी स्वखर्चांनी ५५ कुटुंबाना १५० किलो तांदूळ आणि १५० किलो गहू मोफत वाटले. करोनाच्या कुलुपबंद वातावरणात कोणी भुकेला, उपाशी राहू नये म्हणून हे धान्य वाटप करून गरिबीला आधार दिला. त्या भागातील एका सांज वार्ता पत्राने याची दखल घेतली आहे. तसेच ५० जनजाती कुटुंबांना डाळ, तांदूळ, तिखट तेल, कडधान्य, मसाले, डेटोल, साबण या सामुग्री चे किट महिलांनी गोळा करून दिले. नायगाव मधील २९ कुटुंबाना जीवनावश्यक वस्तूंचे वाटप केले.

असे हे सेवाकार्य देवगिरी कल्याण आश्रमाच्या

कार्यकर्त्यांनी केले. जनजाती साठी महाकठीण परिस्थितीत देवगिरी प्रांतात काम उभे केले, याची जाणीव समाजाने कृतज्ञता पूर्वक ठेवली आहे.

डॉ.भास्कर गिरधारी
व.क.आ.पु.म.उपाध्यक्ष

देवगिरी प्रांतातील पुढील कार्यकर्ते कार्यरत होते.

१. श्री. तुकाराम पंदेर
२. श्री. प्रकाश टारपे
३. श्री. संजय सोमण
४. श्री. चंद्रकांत मुगले
५. श्री. कैलाश तोषीवाल
६. श्री. काशीराम बारेली
७. श्री. गजानन चौधरी
८. सौ. संध्या दाते
९. डॉ. सूर्यकिरण वाघन्ना
१०. श्री. गिरीश वसावे
११. श्री. वीरेंद्र दळवी
१२. सौ. स्मिता गोडबोले

देवगिरी वृत्ते

१ दहेगाव माहूर जिल्हा सांगली येथील १४ मजूर बजाज नगर औरंगाबाद इथे अडकले होते. देवगिरी कल्याण आश्रम व राजेश लेहकर, कैलास चव्हाण यांच्या सहकायांनी लॉकडाऊन मध्ये धान्यकिट्टम, भोजन डबे देण्यात आले.

२. उत्तर प्रदेश मधील गंगाकाम करणारे ५ मजूर कामगार यांची व्यवस्था देवगिरी कल्याण आश्रम व भाऊसाहेब मते, चंद्रकांत मुगले यांच्या सहकायांनी करण्यात आली. हर्सूल, सावंगी, औरंगाबाद.

३. मध्यप्रदेश मधील ४७ मजूर पाल फाटा येथे अडकले

होते. त्यांची सर्व व्यवस्था सुहास शिरसाट, तहसील यांनी केली. पाठपुरावा देवगिरी कल्याण आश्रम औरंगाबाद, श्री चंद्रकांत मुगले यांनी केला.

४. कन्नड तालुक्यातील वासडी येथील ८, धामणी येथील ६ व पिशोर येथील २० जनजाती कुटुंबांना श्री. नंदू अधिकार पिशोर व राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाचे कार्यकर्ते यांनी जीवनावश्यक वस्तूंचे समान वाटप केले. श्री चंद्रकांत मुगले, देवगिरी कल्याण आश्रम, यांनी पाठपुरावा केला.

५. बिडकीन, धोरकीन ता. पैठण, जिल्हा औरंगाबाद, या ठिकाणी असलेल्या ७० पारधी कुटुंबांना अनुलोम च्या वर्तीने व देवगिरी कल्याण आश्रम च्या वर्तीने लॉकडाऊन काळात दोन्ही वेळच्या जेवणाची व्यवस्था करण्यात आली होती. श्री. अनिल गवळी व कार्यकर्ते, श्री. चंद्रकांत मुगले औरंगाबाद यांनी पाठपुरावा केला.

६. शेंद्रा, झारखंड येथील ३० मजूर सुधाकर नगर, औरंगाबाद येथे अडकले असता त्यांना देवगिरी कल्याण आश्रम औरंगाबाद व जनकल्याण समितीच्या वर्तीने धान्यकीट व जीवनावश्यक वस्तू तसेच भोजनाचे डबे पुरवण्यात आले. सामाजिक कार्यकर्ते श्री. देशमुख यांच्या अन्न छत्रालायातून काही समान पुरवण्यात आले होते. यासाठीचा पाठपुरावा श्री. शामराव कोळी, श्री. सम्राट साहेब, श्री चंद्रकांत मुगले यांनी केला.

७. चौका व फुलंब्री या ठिकाणी पायी प्रवास करणाऱ्या परप्रांतीय ५० मजुरांना दररोज चहा, नाश्ता, जेवण देण्यात येत होते. फुलंब्री या ठिकाणी शिवथाळी, चौका या ठिकाणी चहा, नाश्ता आदि व्यवस्था करण्यात आली होती. याचा पाठपुरावा देवगिरी कल्याण आश्रम औरंगाबाद, श्री. भाऊसाहेब मते, श्री. अप्पा सीमंत, श्री. अशोक गिरी गुरुजी, श्री. चंद्रकांत मुगले, श्री. दगडू वाघ यांनी केला.

**देवगिरी कल्याण आश्रम
कोरोना सेवाकार्य**

प्रांत प्रमुख : श्री. डॉ. किशोर मोरे (मो. नं.: 9823842351)

जिल्हा	तालुके	ग्राम	लाभार्थी परिवार	जनजाति	सहभागी कार्यकर्ते	सहयोगी संस्था	सामुद्री किंमत (प्रत्येकी एक परिवार)	जिल्हाप्रमुख	मोबाइल नंबर
					महिला पुरुष				
किनवट	किनवट, माहूर (2)	21	237	आंग्धी, कोलाम (2)		10	हितचिंतक	500	1) श्री. तुकाराम पेंदेर
									2) श्री. प्रकाश टारपे
संभाजीनगर	फुलंगी, कश्यड, वैजप्य, खुलताबाद, संभाजीनगर, पेठण (6)	12	196	भिल (1)	1	9	हितचिंतक	500	1) श्री. संजय सोमण
									2) श्री. चंद्रकांत मुगले
जालना	जालना (1)	4	165	भिल (1)		8	हितचिंतक	500	1) श्री कैलाश तोषीवाल
भुसावळ	यावल (1)	7	140	पावरा (1)	1	9	के. के. कॅन्स, जळगाव	500	1) श्री काशीराम बारेला
जळगाव	चोपडा, धरणगाव, एरडाळ (3)	13	362	पावरा, भिल (2)	8	16	रोटीरी कलब ऑफ जळगाव	500	1) श्री. डॉ. सूर्यकिरण वाघना
धुळे	धुळे शिरपूर (2)	2	100	पावरा, भिल (2)		10	हितचिंतक	500	1) श्री. गजानन चौधरी
									2) सौ. संद्या दाते
नंदुरबार	नंदुरबार (1)	1	80	भिल (1)	3		हितचिंतक	500	1) श्री. गिरीश वसावे
									2) श्री. वीरेन्द्र वळवी
एकूण	7	16	60	1280	4	13	62		

**देवगिरी प्रांतातील ७ जिल्ह्यातील, १६ तालुक्यातील, ६० गावातील, १२८० परिवारांना
जनजाती कल्याण आश्रमाच्या कार्यकर्त्यांनी धान्य वाटप केले.**

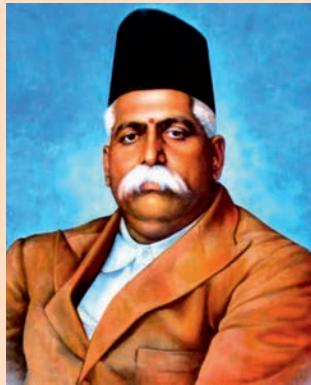

देवगिरी प्रांतातील ७ जिल्ह्यातील, १६ तालुक्यातील, ६० गावातील, १२८० परिवारांना
जनजाती कल्याण आश्रमाच्या कार्यकर्त्यांनी धान्य वाटप केले.

देवगिरी प्रांतातील ७ जिल्ह्यातील, १६ तालुक्यातील, ६० गावातील, १२८० परिवारांना
जनजाती कल्याण आश्रमाच्या कार्यकर्त्यांनी धान्य वाटप केले.

कृतज्ञता

२१ जून रोजी पुण्यतिथीनिमीत रा. स्व. संघाचे संस्थापक डॉ. केशव बळीराम हेडोवार यांना विनम्र अभिवादन. त्यांनी लावलेल्या रोपट्याचा आज विशाल वटवृक्ष बनला आहे. कोरोनाच्या संकटाचे वेळी, भारतभर एवढ्या मोठ्या प्रमाणावर चाललेले मदतकार्य पाहून उत्सुकृतपणे, ज्ञानेश्वरांच्या ओवीचे स्मरण होते. इवलेसे रोप लावीयले द्वारी, तयाचा वेळु गेला गगनावेरी’.

वनवासी कल्याण आश्रम हा राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाच्या अनेक आयामांपैकी एक अत्यंत महत्त्वाचा, गरजेचा आयाम आहे. संघ आहे म्हणूनच आपण आहोत. या विचाराने करोना संदर्भात संघाने केलेल्या जबरदस्त, प्रचंड कामाची कल्याण आश्रमाला सुध्दा तीव्र जाणीव आहे.

म्हणून संघाने केलेला हा कामाचा आलेख मा. खिचडेजी यांनी पाठविला म्हणून या वनवासी कल्याण अंकात आवर्जन समाविष्ट केला आहे.

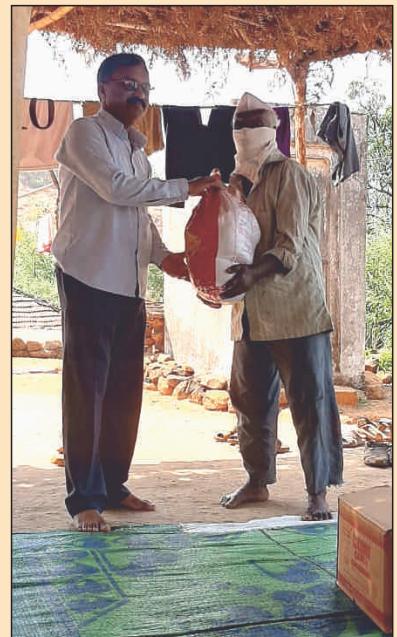
वनवासी कल्याण आश्रमातर्फे प्रकाशित होणारे ‘वनपुण्याई’ हे द्वैमासिक म्हणजे वाचक, हितचिंतक, देणगीदार, या सर्वांगरोबर संपर्कात राहून संवाद साधण्याचे एक साधन आहे. पण कोरोनाच्या काळात लॉकडाऊनचे युग सुरु झाले व सर्व व्यवसाय, व्यवहार ठप्प झाले. छापखाने बंद असल्याने लिखीत स्वरूपात वनपुण्याईचा अंक प्रकाशित करणे अशयक्य झाले. यासाठी पर्याय म्हणून ई मासिक तयार करण्याचे ठरले. हा आमचा एक नवा प्रयत्न आहे. या अंकामध्ये काही त्रुटी आढळल्यास तसे कळवावे. आपल्या सूचनांचे स्वागत आहे.

आपले स्नेहांकित,
वनपुण्याई संपादक मंडळ

राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघ सेवा विभाग, कोविड-19 सेवा (20 मई 2020 तक)

सेवा स्थान	85,701	सेवारत कार्यकर्ता	4,79,949
रक्त दान	39,851 यूनिट	मास्क वितरण	62,81,117
सेवित पदिवार (राशन किट)	1,10,55,450	तैयार भोजन पैकेट	7,11,46,500
प्रवासी श्रमिक सहायता	27,98,091	दृष्टे होम (अस्थायी निवास में)	1,31,443
अन्य प्रांतीय को सहायता	13,30,330	घुमगु जन सहायता	1,36,867

कल्याण आश्रमाच्या कार्यकर्त्यांचे धान्यवाटप

यापैकी आपण नव्हीच काहीतरी करू शकाल !

- ◆ रु. 30,000/- 30 विद्यार्थ्याचा एका वसतीगृहाचा एका महिन्याचा खर्च. ◆ रु. 10,000/- वार्षिक देणगी देऊन एका वनवासी विद्यार्थ्याचे पालकत्व. ◆ शुभप्रसंगी व प्रियजनांच्या आठवणी पित्यर्थ प्रासंगिक देणगी. ◆ आश्रमाच्या कार्यसाठी वेळ. ◆ आश्रमाच्या वैद्यकिय केंद्रासाठी आवश्यक औषध संकलनास मदत. ◆ वनवासी परिसरास सांस्कृतिक भवन उभारणीस सहाय्य-सहभाग. ◆ कल्याण आश्रमाच्या केंद्रास नियमीत / प्रासंगिक सहकृतूंब भेटी. ◆ वनवासी कलेस प्रोत्साहन - भेटकार्ड, दिनदर्शिका व राख्या विकत घ्याव्यात. ◆ वस्तुरूप देणगी-शालेय विद्यार्थ्यांसाठी गणवेशाचे कापड व अन्य शालेय साहित्य, धान्य व अन्य मदत. ◆ एका आरोग्य रक्षकाचा वर्षाचा खर्च रु. 90,000/-

आमच्या संस्थेस 80G सवलतीची मान्यता आयकर विभागाने त्यांचे पत्र संदर्भ क्र. एनएसके/सी आयटी - आयटी/१२ ए- 80G /२०११ -१२ /२३५ / दि.१८/०४/२०११ नुसार दिलेली आहे. चेक वा ड्राफ्ट वनवासी कल्याण आश्रम महाराष्ट्र या नावाने काढावा. बँकेचे नाव - बँक ऑफ महाराष्ट्र, शाखा : टिळक रोड, पुणे - ३०. खाते क्र : 20057038836 IFSC-CODE-MAHB0000041